

KURUMLAR VERGİSİNDEN MUAF KOOPERATİFLERİN ELDE ETMİŞ OLDUKLARI MEVDUAT FAİZLERİ VE REPO GELİRLERİ ÜZERİNDEN YENİ DÜZENLEMELERE GÖRE TEVKİFAT YAPILIP YAPILMAYACAĞI

İrfan VURAL
Gelirler Kontrolörü

I- GİRİŞ

Bilindiği üzere, kooperatifler Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde kurumlar vergisi mükellefleri arasında sayılmışlardır. Ancak söz konusu Kanunun 7. maddesinin 16 numaralı bendine göre; anasözleşmelerinde sermaye üzerinden kazanç dağıtılmaması, yönetim kurulu başkan ve üyelerine kazanç üzerinden hisse verilmemesi, ihtiyat akçelerinin ortaklara dağıtılmaması ve münhasıran ortaklarla iş görülmesine dair hükümler bulunan kooperatifler kurumlar vergisinden muaftırlar. Muafiyetten yararlanılabilmesi için ayrıca, anasözleşmede yazılı bu hükümlere fiilen de uyulması ve bulunulan bölgede faaliyete geçen üst kuruluşlara ortak olunması gerekmektedir.

Kurumlar vergisinden muaf bulunan kooperatifler, kurumlar vergisi beyannamesi vermedikleri gibi, bu kooperatiflerin elde ettikleri mevduat faizleri ve repo gelirleri de **Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesine göre** vergi kesintisine tabi tutulmamaktaydı. Ancak, 5281 sayılı “**Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun**”un (1) 30. maddesi ile; 1.1.2006 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere, Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen **Geçici 67.** maddede, elde edilen bazı menkul sermaye iratları ve menkul kıymet alım-satım kazançları yönünden tevkifat hükümlerine yer verilmiştir. Bu maddeye göre yapılacak tevkifatın kooperatifler yönünden ayrıca değerlendirilmesi gerekir.

Yazımızın ilerleyen bölümlerinde, söz konusu geçici madde hükmüne göre, kurumlar vergisinden muaf kooperatiflerin elde ettikleri mevduat faizi ve repo gelirleri ile madde kapsamındaki diğer gelirlerin tevkifata tabi olup olmadığı konusuna dikkat çekilmek istenmiş ve konu ile ilgili açıklamalarımıza yer verilmiştir.

II- 1.1.2006 TARİHİNE KADAR ELDE EDİLEN MEVDUAT FAİZİ VE REPO GELİRLERİ YÖNÜNDEN UYGULAMA

Yukarıda da belirtildiği gibi, 5281 sayılı Kanun ile Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen Geçici 67. madde ile 1.1.2006'dan itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere önemli tevkifat hükümleri getirilmiştir. Bu maddenin yürürlük tarihi olan 1.1.2006 tarihinden önce elde edilen mevduat faizleri ve repo gelirleri yönünden ise Kanun'un 94. maddesi hükmü geçerlidir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesinin, mevduat faizi ve repo gelirlerden yapılacak tevkifatı düzenleyen 8 ve 14 numaralı bentlerinde; (...), dernek ve vakıflar ile **tam mükellef kurumlara ödenenler dahil**, mevduat hesaplarına yürütülen faizlerden ve repo gelirlerinden gelir vergisi tevkifatı yapılacağı hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla bu bent hükümlerine göre tevkifat yapılması için kendisine ödeme yapılan kurumun tam mükellef kurum olması gerekir.

¹ 31.12.2004 Tarih ve 25687 3. Mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Kurumlar vergisi muafiyeti şartlarını taşıyan kooperatiflerin bankalarda bulunan paralarından elde ettikleri faizleri ortaklara dağıtmayıp sadece kooperatif amaçlarına harcamaları halinde, kooperatifin muafiyeti devam edecektir. Dolayısıyla kurumlar vergisinden muaf kooperatiflerin elde ettikleri mevduat faizleri ve repo gelirleri üzerinden GVK'nun 94. maddesine göre vergi kesintisi yapılmayacaktır (2). Çünkü, söz konusu bent hükümlerine göre tevkifat yapılabilmesi için mevduat faizi veya repo gelirini elde eden kurumun, kurumlar vergisi mükellefi olması gerekir.

Kurumlar vergisi muafiyet şartlarını taşımayan, bu nedenle kurumlar vergisi mükellefi olan kooperatiflerin elde ettikleri mevduat faizleri ve repo gelirleri ise 94. maddeye göre tevkifata tabidir. Bu kooperatifler, söz konusu gelirleri üzerinden tevkif edilen vergiyi, vermiş oldukları kurumlar vergisi beyannamesinde ödenecek kurumlar vergisinden mahsup edebilecek, mahsup sonrası bir tutar kalması halinde ise nakden veya mahsuben iadesini talep edebileceklerdir.

III- 1.1.2006 TARİHİNDEN İTİBAREN ELDE EDİLEN MEVDUAT FAİZİ VE REPO GELİRLERİ YÖNÜNDEN UYGULAMA (GEÇİCİ 67. MADDE HÜKMÜNE GÖRE TEVKİFATA TABİ OLUP OLMADIĞI)

1.1.2006 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere, Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen Geçici 67. madde hükümlerinin 31.12.2015 tarihine kadar uygulanması öngörülmektedir. Söz konusu maddede, elde edilen bazı menkul sermaye iratları ve menkul kıymet alım-satım kazançları yönünden tevkifat hükümlerine yer verilmiştir.

Anılan maddenin 5 numaralı bendinde, tevkifatın gerçekleştirilmesinde, gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam mükellef olmasının, vergi mükellefiyeti bulunup bulunmamasının, **vergiden muaf olup olmamasının** veya elde edilen gelirlerin vergiden istisna olup olmamasının tevkifat uygulamasında **bir önemi bulunmadığı** belirtilmiştir. Dolayısıyla kurumlar vergisinden muaf olsun veya olmasın tüm kooperatifler bu maddede yer alan kazançları elde etmeleri halinde, tevkifat uygulamasına tabi olacaklardır.

Yukarıda da açıklandığı üzere, geçici madde hükümlerinin uygulanmasına 1.1.2006 tarihinden itibaren başlanması öngörülmekte olup bu tarihten önce elde edilen gelirler içinse GVK'nun 94. maddesi geçerlidir. Dolayısıyla, özellikle kurumlar vergisinden muaf kooperatifler yönünden 1.1.2006 tarihinin bir bakıma milat niteliğinde olduğunu söylemek pek de yanlış olmayacaktır. Çünkü, kurumlar vergisinden muaf kooperatiflerce bu tarihten önce elde edilen mevduat faizleri ve repo gelirleri tevkifata tabi değilken, bu tarihten sonra ise geçici 67. madde hükmüne göre %15 oranında tevkifat uygulanacaktır.

Bu durumun kurumlar vergisinden muaf kooperatifler için önemli bir yük getireceği kuşkusuzdur. Ancak, Kanun maddesinde geliri elde eden kişinin vergiden muaf olup olmaması arasında ayırım gözetilmemiş, haliyle kurumlar vergisinde muaf kooperatifler de böyle bir yükümlülükle karşı karşıya kalmışlardır. Aşağıdaki bölümlerde, kurumlar vergisinden muaf kooperatifleri de artık yakından ilgilendiren, tevkifat uygulaması genel hatlarıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

A- GEÇİCİ 67. MADDEYE GÖRE KOOPERATİFLERİN TEVKİFATA TABİ GELİRLERİ

Bu maddeye göre kooperatiflerin tevkifata tabi olacak kazançları şunlardır.

1- Menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması ve elde tutulması sürecinde elde edilen gelirler (GVK Geçici Md. 67/1),

² 1989/3 numaralı Kurumlar Vergisi Kanunu İçgenelgesi.

2- Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesinin (5) numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratları (GVK Geçici Md. 67/2),

3- Mevduat faizleri ve repo gelirleri (GVK Geçici Md. 67/4).

1- Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Elden Çıkarılması ve Elde Tutulması Sürecinde Elde Edilen Gelirler Üzerinden Geçici 67. Maddeye Göre Yapılacak Tevkifat

Geçici 67. maddenin 1 numaralı fıkrasında, bankalar ve aracı kurumların,

a) Alım satımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının alış ve satış bedeli arasındaki fark,

b) Alımına aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının alış bedeli ile itfa bedeli arasındaki fark,

c) Menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının tahsiline aracılık ettikleri dönemsel getirileri (herhangi bir menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan),

üzerinden %15 oranında vergi tevkifatı yapmaları öngörülmüştür.

Bankalar ve aracı kurumlar, Geçici 67. maddenin (1) numaralı fıkrası uyarınca takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla tevkifat yapacaklardır.

Söz konusu üçer aylık tevkifat dönemleri aşağıda belirtildiği gibi olacaktır.

Birinci dönem; Ocak-Şubat-Mart

İkinci dönem; Nisan-Mayıs-Haziran

Üçüncü dönem; Temmuz-Ağustos-Eylül

Dördüncü dönem; Ekim-Kasım-Aralık

Bu fıkra göre, banka ve aracı kurumların yapacağı tevkifatın uygulanmasında; üç aylık dönem içerisinde aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak birden fazla alım satım işlemi yapılması halinde bu işlemler tek bir işlem olarak dikkate alınır. Aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı alım satımından doğan zararlar takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerin tevkifat matrahından mahsup edilebilir. Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının alış ve satış bedeli olarak işlem tarihindeki YTL karşılıkları esas alınarak tevkifat matrahı tespit edilir. Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının yabancı bir para cinsinden ihraç edilmiş olması halinde ise tevkifat matrahının tespitinde kur farkı dikkate alınmaz.

2- GVK'nun 75/5. Maddesinde Yer Alan Menkul Sermaye İratları Üzerinden Yapılacak Tevkifat

Geçici 67. maddenin (1) numaralı fıkrasında yapılan düzenleme ile tahvil ve bonoların elde tutulma süreci veya itfası sırasında elde edilen gelirler üzerinden, itfa bedeli veya dönemsel getirinin tahsiline aracılık eden banka veya aracı kurumlar tarafından tevkifat yapılması öngörülmüştür. İtfa bedeli veya dönemsel getirinin tahsilinde banka veya aracı kurum kullanılmadığı durumlarda elde edilen getiriler üzerinden yapılacak tevkifata ilişkin düzenleme de maddenin (2) numaralı fıkrasında yapılmıştır.

Bu kapsamda Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesinin ikinci fıkrasının (5) numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratlarından ödemeyi yapanlarca % 15 oranında vergi

tevkifatı yapılacaktır. 75/5. maddede yer alan menkul sermaye iratları; her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirlerdir. Bu gelirler üzerinden GVK'nun 94. maddesi uyarınca ayrıca tevkifat yapılmayacağı tabidir.

3- Mevduat Faizleri ve Repo Gelirleri Üzerinden Geçici 67. Maddeye Göre Yapılacak Tevkifat

Geçici 67. maddenin (4) numaralı fıkrasında, Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesinin ikinci fıkrasının (7), (12) ve (14) numaralı bentlerinde yazılı menkul sermaye iratlarından ödemeyi yapanlarca % 15 oranında vergi tevkifatı yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Bu kapsamda;

- Mevduat Faizleri (Bankalara, bankerlere, tasarruf sandıklarına, tevdiat kabul eden diğer müesseselere yatırılan vadeli, vadesiz paralara ödenen faizler, bunlar dışında kalan kişi ve kuruluşlardan devamlı olarak para toplama işi ile uğraşanların her ne şekilde ve ad altında olursa olsun topladıkları paralara sağladıkları gelirler ve menfaatler ile bankalar ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasasında değerlendirilen paralara ödenen faizler de mevduat faizi sayılır.) (75/7),

- Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ile kâr ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ve özel finans kurumlarınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları (75/12),

- Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesinin 2. fıkrasının (5) numaralı bendinde yer alan menkul kıymetlerin geri alım ve satım taahhüdü ile iktisap veya elden çıkarılması karşılığında sağlanan menfaatler (repo kazançları) (75/14),

üzerinden ödemeyi yapanlarca % 15 oranında tevkifat yapılacaktır.

IV- GEÇİCİ 67. MADDE HÜKMÜNE GÖRE YAPILACAK TEVKİFATIN KURUMLAR VERGİSİ MUAFİYETİNE ETKİSİ

Yukarıda belirtildiği gibi, kooperatiflerin kurumlar vergisinden muaf olabilmeleri için; anasözleşmelerinde sermaye üzerinden kazanç dağıtılmaması, yönetim kurulu başkan ve üyelerine kazanç üzerinden hisse verilmemesi, ihtiyat akçelerinin ortaklara dağıtılmaması ve münhasıran ortaklarla iş görülmesine dair hükümler bulunması, bu hükümlere fiilen de uyulması ve bulunulan bölgede faaliyete geçen üst kuruluşlara ortak olunması gerekmektedir. Kurumlar vergisi muafiyeti şartlarını taşıyan kooperatiflerin, mevduatlarından elde ettikleri faizleri, repo gelirlerini, hazine bonusu ve tahvillerden elde ettikleri gelirleri ortaklara dağıtmayıp sadece kooperatif amaçlarına harcamaları halinde, kooperatifin muafiyeti devam edecek ve GVK'nun 94. maddesine göre tevkifat yapılmayacaktır (3). Ancak, yine yukarıda belirtildiği üzere, kurumlar vergisinden muaf olsalar dahi, kooperatiflerin söz konusu gelirleri 1.1.2006 tarihinden itibaren GVK'nun geçici 67. maddesine göre tevkifata tabi olacaktır.

Geçici 67. maddeye göre yapılacak tevkifat, kurumlar vergisi muafiyeti yönünden bir etki doğurmayacaktır. Başka bir ifadeyle, eskiden olduğu gibi bu işlemlerden elde edilen

³ 1989/3 numaralı Kurumlar Vergisi Kanunu İçgenelgesinde; Kurumlar vergisi muafiyeti şartlarını taşıyan kooperatiflerin bankalarda bulunan paralarından elde ettikleri faizleri ortaklara dağıtmayıp sadece kooperatif amaçlarına harcamaları halinde, kooperatifin muafiyetinin devam edeceği, haliyle kurumlar vergisinden muaf kooperatiflerin elde ettikleri mevduat faizleri ve repo gelirleri üzerinden GVK'nun 94. maddesine göre vergi kesintisi yapılmayacağı belirtilmiştir. Söz konusu içgenelgede hazine bonusu ve tahvillerden elde edilen gelirler için bir belirleme yer almamakla beraber, bu gelirlerin de ortaklara dağıtılmaması halinde muafiyetin devam edeceğinin kabul edilmesi gerekir. Zira, konu ile ilgili olarak Maliye Bakanlığı'nca verilen özgelgeler de bu doğrultudadır.

gelirin ortaklara dağıtılmayıp, kooperatif amaçları için kullanılması halinde kurumlar vergisi muafiyeti devam edecektir. Bu durumda, kurumlar vergisinden muaf bir kooperatif açısından, geçici 67. maddeye göre yapılan tevkifat nihai vergileme olacaktır.

V- SONUÇ

Gelir Vergisi Kanunu'nun 5281 sayılı Kanunla eklenen geçici 67. maddesinin yürürlük tarihi olan 1.1.2006 tarihine kadar, kurumlar vergisinden muaf olan kooperatiflerin elde ettikleri mevduat faizleri ve repo gelirleri vergi kesintisine tabi değildi. Ancak, bir çok kesim yönünden önemli tevkifat düzenlemeleri getiren söz konusu maddede, tevkifatın uygulamasında, gelir sahibinin vergi mükellefiyeti bulunup bulunmamasının veya vergiden muaf olup olmamasının bir önemi bulunmadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla kurumlar vergisinden muaf olsun veya olmasın tüm kooperatifler, 1.1.2006 tarihinden itibaren geçici 67. maddede yer alan kazançları elde etmeleri halinde, tevkifat uygulamasına tabidirler. Öte yandan, bu maddeye göre yapılacak tevkifat, kooperatifin kurumlar vergisi muafiyeti yönünden bir etki doğurmayacak ve kurumlar vergisinden muaf kooperatifler yönünden nihai vergileme olacaktır.

İrfan VURAL
Gelirler Kontrolörü